

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАПІТАНЕНКО НАТАЛІЯ ПЕТРІВНА

УДК 342.9:347.77

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
У СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук

Запоріжжя – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Класичному приватному університеті, м. Запоріжжя.

Науковий консультант – доктор юридичних наук, професор
ПОКАТАЄВА Ольга Вікторівна,
Класичний приватний університет,
м. Запоріжжя,
перший проректор з наукової
та науково-педагогічної роботи.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
ЛЕГЕЗА Євген Олександрович,
Університет митної справи
та фінансів, м. Дніпро,
професор кафедри адміністративного
та митного права;

доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України
МУЗИЧУК Олександр Миколайович,
Харківський національний університет
внутрішніх справ,
декан факультету № 1;

доктор юридичних наук, доцент
ХРІДОЧКІН Андрій Вікторович,
Український державний хіміко-
технологічний університет, м. Дніпро,
професор кафедри підприємництва,
організації виробництва
та теоретичної і прикладної економіки.

Захист відбудеться «30» вересня 2021 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.127.07 у Класичному приватному університеті за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 124.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Класичного приватного університету за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 114.

Автореферат розісланий «27» серпня 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. В. Гороховська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Для сучасного етапу розвитку українського суспільства характерні політичні, соціально-економічні перетворення, пов'язані з процесом становлення нової української державності. Процес переходу на новий етап історичного розвитку знаходить своє відображення в осучасненні доктринальних засад українського права, нормотворчій діяльності, фундаментальному оновленні законодавства з позицій людиноцентристського світогляду. Провідною тенденцією розвитку сучасного адміністративного права є перегляд його засад з метою гармонізації відносин між органами публічної влади та людиною. Норми адміністративного права відіграють провідну роль у створенні моделей адміністративно-правових відносин нового типу, за яких людина повинна вбачати в адміністративному праві один з головних засобів гарантії реалізації та захисту своїх прав і свобод у сфері публічно-правових відносин.

Серед важливих завдань зазначених перетворень – трансформація адміністративно-правового регулювання суспільного життя в багатьох галузях, зокрема, у сфері реалізації права інтелектуальної власності. Усе більше поширення та застосування об'єктів права інтелектуальної власності в суспільстві зумовлюють пошук шляхів удосконалення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності, наповнення їх новим змістом, відповідно до якого створення й гарантування умов для реалізації права на інтелектуальну творчу діяльність і її результати, захист інтелектуальної власності та моральних і матеріальних інтересів, що виникають у процесі реалізації права інтелектуальної діяльності, мають бути основою регулятивного впливу.

Колосальний інтерес до сфери інтелектуальної власності зумовлений багатьма чинниками, у тому числі завданнями та потребами створення ефективного механізму адміністративно-правового регулювання з метою гарантувати громадянам право на реалізацію права інтелектуальної власності. Незважаючи на наявність значного інтелектуального інноваційного потенціалу, нинішній стан розвитку України характеризується існуванням проблем у сфері реалізації права інтелектуальної власності, що певною мірою пояснюється відсутністю стратегії розвитку системи інтелектуальної власності, яка б створила умови для мотивації інтелектуальної діяльності людини, розвитку та захисту об'єктів права інтелектуальної власності. Це актуалізує доцільність теоретико-практичних досліджень окресленої проблематики.

Теоретичною основою цього дослідження стали праці таких учених-адміністративістів, як: В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, Д. М. Бахрах, О. І. Безпалова, Ю. П. Битяк, Л. Р. Біла-Тіунова, О. Г. Бондар, В. В. Галуцько, О. П. Гетьманець, А. С. Васильєв, В. М. Гаращук, І. П. Голосніченко, Є. В. Додін, Г. Г. Забарний, В. В. Зуй, Р. А. Калюжний, С. В. Ківалов, Л. В. Коваль, Ю. М. Козлов, І. Б. Коліушко, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк,

Є. Б. Кубко, А. П. Ключніченко, О. В. Кузьменко, Є. В. Курінний, В. І. Курило, Є. О. Легеза, Д. М. Лук'янець, В. М. Марчук, О. І. Миколенко, О. М. Музичук, Н. Р. Нижник, О. І. Остапенко, І. М. Пахомов, П. М. Рабінович, О. Ю. Синявська, В. Ф. Сіренко, В. С. Стефаник, С. Г. Стеценко, Ю. А. Тихомиров, А. В. Хрідочкін, Ю. С. Шемшученко, В. К. Шкарупа, О. М. Якуба, Х. П. Ярмакі та ін.

Різні аспекти проблематики реалізації права інтелектуальної власності розглянуто в працях українських правників, а саме: засади адміністративно-правового регулювання відносин (С. В. Бондаренко, Ю. Л. Бошицький, В. С. Дроб'язко, Р. В. Дроб'язко, Р. Є. Еннан, В. О. Жаров, І. Г. Запорожець, Ю. М. Капіца, Н. М. Мироненко, О. П. Орлюк, М. В. Паладій, О. П. Світличний, О. Д. Святоцький, Р. О. Стефанчук, Р. Б. Шишка, О. І. Харитонова, Є. О. Харитонов); використання окремих об'єктів права інтелектуальної власності (Г. О. Андрощук, Є. М. Бельтюкова, О. Б. Бутнік-Сіверський, В. В. Дмитренко, В. В. Качуровський, О. Ю. Кашинцева, А. О. Кодинець, О. О. Кулініч, Ю. В. Носік, Н. В. Троцюк, О. Ш. Чомахашвілі, А. С. Штефан, О. О. Штефан, Є. В. Юркова); адміністративно-правові засади контролю (Є. А. Булат, С. С. Вітвіцький, О. М. Головкова, О. П. Денисюк, Г. В. Довгань, В. С. Дмитришин, О. В. Кадєтова, О. М. Коротун, О. О. Михальський); юридична відповідальність за правопорушення в означеній сфері (М. К. Галянтич, І. П. Катеринчук, А. Г. Майданевич, П. В. Макушев, О. М. Мельник, Г. С. Римарчук, Ю. М. Романюк, О. А. Сокурєнко, А. В. Шабалін).

Однак проблему адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності окремо не вивчено, у наукових працях її висвітлено фрагментарно або в межах більш широкої адміністративно-правової проблематики щодо права інтелектуальної власності загалом. Водночас необхідно відзначити відсутність комплексних досліджень питань адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності, що створює передумови для творчого пошуку. Актуальність дослідження зумовлена також місцем інтелектуальної власності в інноваційному потенціалі економіки країни, процесом адаптації українського законодавства до норм Європейського Союзу з метою гармонізації норм права в умовах євроінтеграційного виміру задля створення ефективного механізму адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності. Недостатній рівень наукової розробленості проблематики адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності зумовив вибір теми дисертації, її мету й завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тем науково-дослідної роботи кафедри цивільного, адміністративного та фінансового права Інституту права імені Володимира Сташиса Класичного приватного університету «Фінансово-правове регулювання публічних відносин в Україні» (номер державної реєстрації 0111U008728) і «Баланс публічних і приватних інтересів при правовому регулюванні суспільних відносин» (номер державної реєстрації 0116U008200).

Мета й завдання дослідження. Метою дослідження є встановлення правової сутності адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності та вироблення на основі комплексного аналізу наукових, нормативних джерел і результатів правозастосовної практики теоретичних висновків та обґрунтованих пропозицій з удосконалення законодавства щодо адміністративно-правового регулювання в зазначеній сфері й практики його застосування.

Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання:

- встановити сутність та особливості адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності;
- надати історико-правову характеристику адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності;
- охарактеризувати нормативно-правові засади адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності;
- встановити систему та адміністративно-правовий статус суб'єктів відносин у сфері реалізації права інтелектуальної власності;
- з'ясувати адміністративно-правове регулювання у сфері авторського права;
- визначити адміністративно-правове регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності на торговельну марку;
- розкрити особливості адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права на комерційну таємницю;
- встановити поняття та види контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності;
- розкрити адміністративно-правові засади державного контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності;
- охарактеризувати стан громадського контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності;
- надати загальну характеристику адміністративних правопорушень у сфері реалізації права інтелектуальної власності;
- визначити об'єкт та об'єктивну сторону складу адміністративних правопорушень у сфері реалізації права інтелектуальної власності;
- встановити суб'єкт та суб'єктивну сторону складу адміністративних правопорушень у сфері реалізації права інтелектуальної власності.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності.

Предметом дослідження є адміністративно-правове регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження стала сукупність методів і прийомів наукового пізнання соціально-правових явищ, вибір яких зумовлений специфікою теми, метою та завданнями роботи з

урахуванням її об'єкта й предмета. У процесі дослідження використано філософські, загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Так, діалектичний метод пізнання процесів застосовано під час написання всіх розділів дослідження, що дало змогу розглянути їх у розвитку та взаємозв'язку, виявити усталені напрями й закономірності в цілому. Історично-правовий метод використано для виявлення закономірностей генезису адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності в період становлення державності незалежної України загалом та окремих об'єктів вказаної галузі зокрема (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 2.3); системно-структурний підхід – для визначення суб'єктів відносин у сфері реалізації права інтелектуальної власності та суб'єктів адміністративної відповідальності в означеній сфері, встановлення правопорушень у сфері реалізації права інтелектуальної власності в структурі протиправних діянь (підрозділи 1.4, 4.1); формально-логічні методи (аналізу, синтезу, узагальнення, абстрагування) – для формулювання відповідних дефініційних конструкцій, дослідження норм чинного законодавства у сфері права інтелектуальної власності та обґрунтування необхідності внесення необхідних змін до законодавства щодо реалізації права інтелектуальної власності (підрозділи 1.3, 4.1); порівняльно-правовий метод – для порівняння правових явищ, виявлення спільних і відмінних ознак (підрозділи 2.2, 2.3, 3.1). Міжгалузевий характер дослідження зумовив використання також інших наукових підходів і методів: герменевтичного (підрозділи 1.1, 1.3, 1.4, 3.3), класифікації та групування об'єктів (підрозділи 1.3, 3.1, 4.2), органічної єдності теорії й практики (підрозділи 1.4, 2.1).

Нормативною основою роботи є Конституція України, міжнародні правові акти, ратифіковані Верховною Радою України, закони України, укази Президента України, постанови Верховної Ради України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, накази міністерств та інші нормативно-правові акти України.

Емпіричну базу роботи становлять узагальнення практики діяльності органів державної влади, видання довідково-енциклопедичного характеру, показники статистичної звітності ДП «Український інститут інтелектуальної власності», результати судової практики, а також аналітичні розробки автора.

Наукова новизна одержаних результатів виявляється в тому, що за своїм характером і змістом це одне з перших комплексних досліджень, у якому за допомогою сучасних методів пізнання, з урахуванням новітніх досягнень науки адміністративного права встановлено особливості адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності та запропоновано авторське бачення шляхів його вдосконалення. Конкретний внесок дисертантки в наукове розроблення положень адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності полягає в наданні пропозицій і рекомендацій, що містять наукову новизну та мають теоретичне й практичне застосування, зокрема:

уперше:

– розкрито сутність адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності, яка полягає в послідовному, результативному, нормативно-організаційному використанні адміністративно-правових засобів органами публічної влади для забезпечення упорядкування, реалізації та захисту прав учасників правовідносин;

– запропоновано й обґрунтовано періодизацію генезису адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності залежно від рівня розвитку та взаємодії правових та організаційних гарантій вказаного процесу в незалежній Україні й встановлено етапи його розвитку з визначенням періодів;

– визначено, що адміністративно-правовий статус суб'єктів відносин у сфері реалізації права інтелектуальної власності є сукупністю прав і обов'язків, які реалізують суб'єкти права інтелектуальної власності та інші учасники правовідносин вказаної сфери у взаємовідносинах з органами публічної влади, наділеними відповідними повноваженнями у сфері інтелектуальної власності нормами адміністративного права, та встановлено систему суб'єктів відносин у сфері реалізації права інтелектуальної власності;

– запропоновано та обґрунтовано необхідність виокремлення складів адміністративних правопорушень, що посягають на інтелектуальну власність, в окрему главу КУпАП – *б-1 «Адміністративні правопорушення у сфері реалізації права інтелектуальної власності» КУпАП;*

– запропоновано доповнити частиною 3 ст. 22 «Вільне відтворення бібліотеками та архівами примірників твору репрографічним способом» Закону України «Про авторське право і суміжні права»: *3) якщо це твори, правовласники яких невідомі (сирітські твори).* Також доповнити частиною 3 ст. 23 «Вільне відтворення примірників твору для навчання» того ж Закону: *3) якщо це твори, правовласники яких невідомі (сирітські твори);*

– розроблено концепцію та структуру *Кодексу України про інтелектуальну власність*, який би гармонійно поєднував публічно-правові та приватноправові інтереси учасників правовідносин на основі оновленої доктрини адміністративного права;

– встановлено систему суб'єктів відносин у сфері реалізації права інтелектуальної власності, яка поєднує суб'єктів права інтелектуальної власності та інших учасників відносин в означеній сфері;

удосконалено:

– класифікацію контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності за такими критеріями: 1) за належністю контролюючого суб'єкта до державних або громадських структур: державний і громадський; 2) за характером організаційних зв'язків контролюючого та підконтрольного суб'єктів: внутрішній і зовнішній; 3) за черговістю проведення заходу державного контролю щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері реалізації права інтелектуальної власності: плановий та

позаплановий; 4) за методами (формами) контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності – здійснюється шляхом проведення перевірок діяльності суб'єктів господарювання та огляду речей; 5) за об'єктом контролю залежно від типу суб'єкта господарювання: контроль суб'єкта мікро-, малого, середнього або великого підприємства;

– перелік інструментарію зі здійснення громадського контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності, який становлять: громадська експертиза діяльності органів виконавчої влади чи нормативно-правових актів; громадська антикорупційна експертиза проєктів нормативно-правових актів; консультації з громадськістю у формі публічного громадського обговорення; офлайн/онлайн наради громадських рад; офлайн/онлайн засідання робочих груп громадських рад; дискусії громадськості й представників органів державної влади; електронні консультації; інформування про діяльність; звернення громадян до органів влади;

набуло подальшого розвитку:

– визначення мети контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності, а саме: встановлення об'єктивної інформації про діяльність, що провадиться суб'єктом господарювання у сфері інтелектуальної власності; застосування заходів для припинення незаконного розміщення об'єктів авторського права і (або) суміжних прав в інтернеті та незаконного обігу товарів, вироблених з порушенням прав інтелектуальної власності, зокрема вилучення з обігу контрафактних примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, вироблених чи імпортованих з порушенням вимог законодавства, а також обладнання й сировини для вироблення лазерних систем зчитування та матриць; запобігання правопорушенням у сфері інтелектуальної власності суб'єктом господарювання шляхом перевірки наявності договорів, укладених відповідно до вимог чинного законодавства, на виробництво продуктів – результатів інтелектуальної діяльності, документів складського та бухгалтерського обліку щодо відповідного виду діяльності; встановлення причин вчинення правопорушення суб'єктом господарювання у сфері інтелектуальної власності; видання обов'язкових для виконання приписів щодо усунення порушень законодавства суб'єктами господарювання у сфері інтелектуальної власності; застосування до правопорушників у сфері інтелектуальної власності спеціальних заходів, передбачених законодавством;

– визначення ознак міжвідомчого контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності, а саме: 1) міжвідомчий контроль у сфері інтелектуальної власності здійснюють центральні органи виконавчої влади загальної компетенції іншої відомчої належності – Міністерство культури та інформаційної політики України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство оборони України, Міністерство фінансів України, Національна поліція України, Служба безпеки України, Антимонопольний комітет України; 2) органи міжвідомчого контролю мають право перевіряти лише ті питання, які

належать до їх компетенції; 3) міжвідомчий контроль наділені повноваженнями здійснювати спеціалізовані органи державного контролю (служби, агентства, інспекції), діяльність яких регламентована спеціальними нормативно-правовими актами, – Державне агентство України з питань кіно, Державна митна служба України, Державна податкова служба України, Державна інспекція енергетичного нагляду України, Державна служба України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів;

– визначення завдань громадського контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності, а саме: сприяння участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності; проведення громадської експертизи діяльності органів державної влади, чинних нормативно-правових актів та проєктів нормативних актів у зазначеній галузі суспільних відносин; активізація роботи громадських рад при органах виконавчої влади у сфері інтелектуальної власності; аналіз взаємодії органів виконавчої влади з громадськістю; утвердження принципів прозорості та відкритості в процесі взаємодії органів державної влади з громадськістю; інформування суспільства про врахування органами державної влади пропозицій та зауважень громадськості або про причини відмови в прийнятті думки громадськості; підготовка й обговорення пропозицій щодо вдосконалення законодавства у сфері реалізації права інтелектуальної власності; сприяння створенню правових, організаційних, економічних засад ефективного механізму громадського контролю в означеній галузі;

– визначення поняття адміністративного правопорушення у сфері реалізації права інтелектуальної власності як протиправного, винного, суспільно шкідливого діяння, яке посягає на врегульовані адміністративно-правовими нормами відносини у сфері інтелектуальної власності, ветеринарно-санітарних правил і в галузі здійснення підприємницької діяльності щодо об'єктів права інтелектуальної власності та за яке законом передбачено адміністративну відповідальність;

– визначення особливостей адміністративних правопорушень у сфері реалізації права інтелектуальної власності, які полягають у такому: 1) чинне законодавство України передбачає наявність нормативних, фактичних та процесуальних підстав адміністративної відповідальності в разі порушення прав суб'єктів права інтелектуальної власності та інших учасників правовідносин; 2) систему законодавства про адміністративну відповідальність за порушення прав у сфері інтелектуальної власності становлять КУпАП, МК України та спеціальні закони; 3) склади адміністративних проступків у вказаній галузі є: за характером заподіяної шкоди – формальні та матеріальні; залежно від внутрішньої структури – в основному, альтернативні; за ступенем суспільної шкідливості – основні та кваліфіковані; за конструкцією – бланкетні; 4) порушення прав суб'єктів права інтелектуальної власності передбачає накладення штрафу з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та грошей, отриманих від її реалізації.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес:

– у *науково-дослідній діяльності* – можуть бути використані під час проведення загальнотеоретичних та галузевих досліджень з питань удосконалення адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності;

– у *правотворчій діяльності* – дисертація містить низку пропозицій до перспективного законодавства стосовно правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності;

– у *правозастосовній діяльності* – запропоновані рекомендації можуть бути використані в процесі розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері реалізації права інтелектуальної власності (акт Запорізького окружного адміністративного суду від 23.03.2021 № 125-03/21), у роботі органів місцевого самоврядування із суб'єктами підприємницької діяльності щодо виконання законодавства про інтелектуальну власність (довідка районної адміністрації Запорізької міської ради по Шевченківському району від 25.03.2021 № 21/78-220), у діяльності закладів культури і мистецтва щодо використання об'єктів авторського права (довідка комунального закладу «Запорізька обласна філармонія» Запорізької обласної ради від 29.04.2021 № 321);

– у *навчальному процесі* – при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Патентознавство та інтелектуальна власність», «Договірне право», «Правове регулювання діяльності суб'єктів господарювання» (довідка Запорізького національного університету від 19.03.2021 № 128) та при викладанні дисциплін «Адміністративне право» «Право інтелектуальної власності» (довідка Класичного приватного університету від 09.02.2021 № 77);

– у *правовиховній роботі* – для підвищення загального рівня правової культури населення.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею. Наукові положення, методичні розробки, висновки та пропозиції, які виносяться на захист, підготовлені авторкою самостійно з використанням новітніх здобутків вітчизняної науки адміністративного права.

Апробація результатів дослідження. Основні положення роботи, висновки, рекомендації та пропозиції до чинного й перспективного законодавства доповідались та обговорювались на міжнародних науково-практичних конференціях: «Законодавство України: історія розвитку, соціальна обумовленість, якість, застосування та вдосконалення» (м. Запоріжжя, 2015 р.); «Правова реформа в сучасних умовах: досягнення і перспективи» (м. Тернопіль, 2016 р.); «Інформація та бізнес: економічні аспекти моделювання» (м. Запоріжжя, 2016 р.); «Актуальні проблеми державно-правового розвитку України в контексті інтеграційних процесів» (м. Запоріжжя, 2017 р.); «Економічні, соціальні та інформаційні аспекти європейських

інтеграційних процесів» (м. Київ, 2019 р.); «Економіка та менеджмент у період цифрової трансформації бізнесу, суспільства і держави» (м. Запоріжжя, 2020 р.); «Біоекономіка як ключовий фактор розвитку виробництва та екологізації промислового регіону» (м. Запоріжжя, 2020 р.); «Management. Business. Technologies-innovation. Trends and challenges» (Marijampole, Lithuania, 2021); «Європейський вектор модернізації інженерної та економіко-управлінської освіти в умовах сталого розвитку промислового регіону» (м. Запоріжжя, 2021 р.).

Публікації. Основні результати досліджень відображено в 38 наукових працях, з яких: 1 – одноосібна монографія, 2 – розділи в колективних монографіях (у т. ч. одна зарубіжна), 3 – одноосібні навчально-методичні посібники, 21 – статті в наукових фахових виданнях України, 9 – матеріали конференцій, 2 – свідоцтва про реєстрацію авторського права. Загальний обсяг публікацій становить 44,74 авт. арк.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається з анотацій, вступу, чотирьох розділів, які об'єднують тринадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 458 сторінок, з них анотація – 19 сторінок, основний текст – 362 сторінки, список використаних джерел – 58 сторінок, додатки – 14 сторінок. Список використаних джерел включає 515 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації; визначено її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, мету й завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження; окреслено наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, особистий внесок здобувача; подано відомості щодо апробації та публікації результатів дослідження, а також структури дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні засади адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності» містить чотири підрозділи.

У *підрозділі 1.1 «Сутність та особливості адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності»* встановлено, що сутність адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності полягає в послідовному, результативному, нормативно-організаційному використанні сукупності адміністративно-правових засобів для забезпечення упорядкування, реалізації та захисту прав учасників правовідносин.

Виявлено, що вивчення адміністративно-правового регулювання як галузевого виду правового регулювання передбачає врахування як загальних, так і специфічних особливостей, які не є притаманними іншим видам правового регулювання.

Розкрито загальні ознаки адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності, які полягають у такому. По-перше, адміністративно-правове регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності є однією зі складових правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності (поряд із цивільно-правовим, фінансово-правовим, кримінально-правовим, господарсько-правовим тощо). По-друге, використання в процесі адміністративно-правового регулювання сукупності відповідних правових засобів (адміністративно-правові норми, адміністративно-правові відносини, акти застосування норм адміністративного права, акти тлумачення норм адміністративного права, правосвідомість, правова культура, законність), передбачених чинними нормами права, з метою упорядкування означених відносин. По-третє, системний характер, тобто чітка узгоджена взаємодія та взаємозв'язок усіх залучених правових явищ з метою ефективного адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності. По-четверте, цілеспрямованість адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності передбачає встановлення мети регулювання – забезпечення ефективного функціонування сфери реалізації права інтелектуальної власності на основі гармонізації відносин між органами публічної влади, суб'єктами права інтелектуальної власності та іншими учасниками правовідносин у вказаній сфері й слідування їй для результативності процесу. По-п'яте, активна участь держави в процесах правотворення та сприяння реалізації правових норм щодо адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності. По-шосте, наявність механізму адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності.

Доведено, що спеціальні ознаки адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності зумовлені сутністю такого регулювання. Особливості адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності полягають у такому. По-перше, предметом адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності є суспільні відносини, які виникають між суб'єктами права інтелектуальної власності та іншими учасниками правовідносин у цій сфері та уповноваженими органами публічної влади в процесі реалізації права інтелектуальної власності й потребують належного упорядкування правовими нормами. По-друге, адміністративно-правове регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності є складовою системи адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права власності. По-третє, адміністративно-правове регулювання у цій сфері характеризується постійною змінюваністю, динамічністю відповідно до становлення інституту інтелектуальної власності як визначального джерела соціально-економічного розвитку в сучасних умовах. По-четверте, адміністративно-правове регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності здійснюється імперативним методом, хоча в сучасних умовах розвитку демократичного

суспільства, як стверджують науковці, потрібно говорити про існування імперативного методу зі змішаною природою. По-п'яте, цілеспрямованість адміністративно-правового регулювання у визначеній сфері полягає у створенні відповідної моделі правовідносин за допомогою норм права. По-шосте, організаційний та упорядкований характер адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності виявляється в застосуванні певних правових засобів (методів, способів тощо). По-сьоме, адміністративно-правове регулювання у вказаній галузі суспільних відносин здійснюється органами як державного контролю, так і громадського. По-восьме, адміністративно-правове регулювання в цій царині має за мету сприяння розвитку сфери інтелектуальної власності та забезпечення реалізації прав учасників правовідносин.

У підрозділі 1.2 *«Історико-правова характеристика адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності»* досліджено питання становлення та розвитку адміністративно-правового регулювання у сфері інтелектуальної власності.

Загальновідомо, що отримання наукових знань про правове явище потребує дослідження закономірностей його існування в історичному контексті, що надає можливість виявити корені в минулому, відображення в сьогоденні та перспективи майбутнього. Розгляд будь-якого правового явища чи процесу в системі причинно-наслідкових зв'язків історичного розвитку із сучасністю створює умови для надання процесу пізнання об'єктивного характеру.

Розглянуто витoki правового регулювання сфери реалізації права інтелектуальної власності в незалежній Україні. Зародження інституту інтелектуальної власності зумовлено, передусім, появою результатів інтелектуальної діяльності як явища на певному етапі розвитку суспільства, що сприяло формуванню цілого комплексу нерозривно пов'язаних між собою відносин певного характеру.

Історію становлення й розвитку адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності залежно від рівня розвитку та взаємодії правових та організаційних гарантій вказаного процесу в Україні умовно можна поділити на чотири етапи, що мають певні особливості.

Перший етап (1991–1994 рр.) – початок становлення адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності та формування правової бази для регулювання відносин стосовно результатів інтелектуальної діяльності. Відбувається активна співпраця України з Всесвітньою організацією інтелектуальної власності. Одночасно із законодавством формується система органів влади для здійснення ефективного управління сферою інтелектуальної власності.

Другому етапу (1995–1999 рр.) притаманні особливості розвитку сфери інтелектуальної власності, зумовлені такими чинниками. По-перше, в Україні розпочалося кардинальне оновлення курсу соціально-економічної політики,

здійснення радикальних реформ, спрямованих на забезпечення реальної ринкової трансформації всіх сфер економічного життя суспільства. По-друге, має місце посилення міжнародного співробітництва України – між Україною і Європейським співтовариством та його державами-членами була укладена Угода про партнерство і співробітництво від 16 липня 1994 р. По-третє, 28 червня 1996 р. була прийнята Конституція України, яка, закріпивши основні засади України як суверенної й незалежної, демократичної, соціальної, правової держави, гарантувала громадянам свободу літературної, художньої, наукової та технічної творчості, захист інтелектуальної власності. У вказаний період приділялася значна увага становленню правового та організаційного забезпечення регулювання відносин у галузі інтелектуальної власності.

Для третього етапу (2000–2013 рр.) характерні подальший розвиток та вдосконалення адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності. Визначена пріоритетність міжнародного співробітництва України з Європейським Союзом і його окремими державами-членами та затверджена Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу загалом і у сфері інтелектуальної власності зокрема. У цей період триває вдосконалення вітчизняного законодавства про інтелектуальну власність шляхом внесення змін та доповнень до чинних законів, прийняття нових з урахуванням міжнародних правових норм і зарубіжного досвіду. Формується організаційна інфраструктура для забезпечення реалізації права інтелектуальної власності.

Особливості розвитку четвертого етапу (2014 р. – наш час) адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації інтелектуальної власності зумовлені оновленням доктринальних засад українського права в контексті європейських інтеграційних процесів. У цей період активізувалися заходи з адаптації національного законодавства у сфері інтелектуальної власності до норм права Європейського Союзу й імплементації положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Відповідно до Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні введено прозору дворівневу структуру замість складної трирівневої шляхом створення Національного органу інтелектуальної власності України.

У підрозділі 1.3 «Нормативно-правові засади адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності» проаналізовано стан нормативно-правової бази адміністративно-правового регулювання в означеній сфері.

Встановлено, що творча діяльність є більш ємною за змістом порівняно з інтелектуальною. Результатами творчої діяльності є щось новостворене, унікальне й неповторне. Натомість об'єкти інтелектуальної діяльності мають відповідати не лише зазначеним вимогам, а й іншим, передбаченим законом. Відповідно кожен об'єкт інтелектуальної діяльності є об'єктом творчої діяльності, але не кожен об'єкт творчої є об'єктом інтелектуальної. З огляду на

зазначене, інтелектуальна діяльність є складовою творчої діяльності, а об'єднує їх те, що вони є розумовою діяльністю.

Дискусійним є питання теорій походження права інтелектуальної власності, найбільшого розвитку й поширення серед яких набули пропріетарна теорія та теорія виключних прав. Варто визнати відсутність єдиного розуміння науковцями права інтелектуальної власності в контексті визнання прихильності до певної концепції. Водночас суперечливість чинних норм права щодо теорії походження права інтелектуальної власності не подолана. Якщо ЦК України базується на положеннях пропріетарної теорії, то, наприклад, Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 р. вказує на виключне право на об'єкти авторського права та суміжних прав. Однак така концептуальна неузгодженість не сприяє становленню права інтелектуальної власності. Затвердження єдиного концептуального підходу до регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності сприятиме вдосконаленню законодавства, посиленню захисту прав учасників правовідносин у сфері реалізації права інтелектуальної власності.

Розгляд правових засад адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності потребує врахування такого. По-перше, сучасне право проходить етап пошуку балансу приватно-правових та публічно-правових інтересів як у соціальній практиці, так і в правовому регулюванні для гармонійного розвитку суспільства. Такого підходу варто дотримуватися й щодо суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності, де перетинаються приватні та публічні інтереси. По-друге, нормативно-правові акти, які регулюють відносини щодо інтелектуальної власності, враховують класифікацію результатів інтелектуальної діяльності на групи відповідно до видів творчості згідно з положеннями міжнародних конвенцій.

Нормативно-правові акти, які визначають правові засади адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності, за юридичною силою можна класифікувати на закони та підзаконні нормативно-правові акти.

Закони, які регулюють відносини у сфері реалізації права інтелектуальної власності, можна класифікувати: 1) за ступенем впорядкованості: кодифіковані й поточні (тематичні); 2) за регулюванням групи об'єктів інтелектуальної власності: закони, які регулюють об'єкти літературно-художньої власності; закони, які регулюють об'єкти промислової власності; закони, які регулюють засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг; закони, які регулюють нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності.

Правові засади реалізації права інтелектуальної власності розкривають також підзаконні нормативно-правові акти за суб'єктами їх прийняття: постанови й розпорядження Кабінету Міністрів України; укази та розпорядження Президента України; накази міністерств і інших центральних органів виконавчої влади.

Відносини у сфері права інтелектуальної власності регулюються як приватно-правовими, так і публічно-правовими нормами права. Регламентацію відносин у зазначеній сфері здійснюють національні нормативно-правові акти та міжнародно-правові акти, ратифіковані Верховною Радою України.

Запропоновано прийняття Кодексу України про інтелектуальну власність шляхом гармонійного поєднання публічно-правових та приватноправових інтересів учасників правовідносин на основі оновленої доктрини адміністративного права. Кодекс України про інтелектуальну власність визначає правові засади реалізації права інтелектуальної власності, процедуру державної реєстрації права інтелектуальної власності, здійснення управління та контролю в зазначеній сфері. Тобто наданий кодифікований акт має регулювати питання управління сферою, визначати систему органів управління та контролю в зазначеній сфері та їх повноваження. Прийняття Кодексу не відміняє дії спеціальних законів, які регулюють статус численних об'єктів права інтелектуальної власності, та Кодексу України про адміністративні правопорушення, який передбачає адміністративну відповідальність за порушення у сфері інтелектуальної власності.

У підрозділі 1.4 *«Система та адміністративно-правовий статус суб'єктів відносин у сфері реалізації права інтелектуальної власності»* визначено, що в процесі імплементації норм Угоди між Україною і Європейським Союзом та гармонізації українського законодавства з відповідними європейськими стандартами важливо звернути увагу на суб'єктів правовідносин і їх статус, зокрема, адміністративно-правовий статус суб'єктів у сфері реалізації права інтелектуальної власності. Об'єктивне належне розуміння цього питання сприяє вдосконаленню взаємовідносин між учасниками процесу, передусім з органами публічної влади.

Зазначено, що проведення реформування адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності має базуватися на впровадженні в Україні європейських стандартів життя та виходу країни на провідні позиції у світі. Результативність якісних змін у будь-якій галузі суспільного розвитку багато в чому визначається статусом суб'єктів правовідносин.

Встановлено, що адміністративно-правовий статус суб'єкта права належить до галузевого правового статусу, тобто до статусу особи у сфері публічного управління. Під адміністративно-правовим статусом особи потрібно розуміти комплекс суб'єктивних прав і суб'єктивних обов'язків, передбачених нормами адміністративного права, у сфері публічного управління.

Адміністративно-правовий статус суб'єктів відносин у сфері реалізації права інтелектуальної власності – це сукупність прав і обов'язків, які реалізують суб'єкти права інтелектуальної власності та інші учасники правовідносин вказаної сфери у взаємовідносинах з органами публічної влади, наділеними відповідними повноваженнями у сфері інтелектуальної власності нормами адміністративного права.

Систему суб'єктів відносин у сфері реалізації права інтелектуальної власності, адміністративно-правовий статус яких регулюють норми адміністративного права, становлять:

– суб'єкти права інтелектуальної власності: творець (творці) та особи, які набули цього статусу шляхом державної реєстрації права на об'єкт права інтелектуальної власності, та інші особи, які набули права в результаті правонаступництва;

– інші суб'єкти-учасники відносин в означеній сфері: Міністерство економіки України, Національний орган інтелектуальної власності, державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності», представники у справах інтелектуальної власності (патентні повірені), державні інспектори із питань інтелектуальної власності, Міністерство культури та інформаційної політики України, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство охорони здоров'я України, Служба безпеки України, Антимонопольний комітет України, Державна податкова служба України, Державна митна служба України, Державна служба України з питань праці, Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, Державне агентство України з питань кіно, Державна екологічна інспекція України, суд, громадські організації.

Удосконалення змісту адміністративно-правових норм щодо статусу суб'єктів у галузі інтелектуальної власності є одним із складників формування якісного механізму адміністративно-правового регулювання реалізації права у сфері інтелектуальної власності.

Розділ 2 «Адміністративно-правове регулювання окремих об'єктів у сфері реалізації права інтелектуальної власності» містить три підрозділи.

У підрозділі 2.1 «Адміністративно-правове регулювання у сфері авторського права» встановлено, що адміністративно-правове регулювання у сфері авторського права є процесом, здійснюваним за допомогою відповідних правових засобів під час виконання, використання та застосування адміністративно-правових норм з метою упорядкування, реалізації й захисту прав та законних інтересів суб'єктів правовідносин у сфері авторського права.

Зміст адміністративно-правового регулювання у сфері авторського права полягає у впорядкуванні публічних відносин у зазначеному інституті права інтелектуальної власності між органами публічної влади й суб'єктами авторського права та іншими учасниками правовідносин у цій сфері за допомогою сукупності правових засобів.

Виявлено, що для нинішнього стану розвитку вказаного інституту інтелектуальної власності в країні характерна наявність певних проблем щодо реалізації права інтелектуальної власності. Потребують вирішення чи вдосконалення окремі питання адміністративно-правового регулювання у сфері авторського права, як-от: введення електронної системи реєстрації авторського права на твір та договорів, що стосуються права автора на твір; визначення статусу службових творів; обмеження авторського права і суміжних прав з

позицій законодавства ЄС на основі врахування публічних та приватних інтересів; розширення складів адміністративних правопорушень у сфері реалізації права інтелектуальної власності, зокрема, у сфері авторського права, вчинених у мережі Інтернет; розробка та прийняття стратегії щодо запобігання правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в мережі Інтернет; осучаснення законодавства щодо вільного використання творів в інформаційному суспільстві із цифровою економікою з позицій захисту прав авторів; створення сучасної системи послуг заявникам щодо державної реєстрації авторського права на твір шляхом запровадження електронного документообігу.

Нормативно-правовий аналіз законодавства Європейського Союзу у сфері авторського права дає підстави говорити про необхідність введення в законодавство України нових правових явищ, які вже знайшли відображення в європейських нормативних актах, та про їх адміністративно-правове регулювання (сирітські твори; дейзі-книги; дейзі-бібліотеки).

У підрозділі 2.2 «Адміністративно-правове регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності на торговельну марку» визначено, що одним із важливих завдань доктрини адміністративного права є вдосконалення адміністративно-правового регулювання у сфері права інтелектуальної власності, зокрема щодо статусу торговельної марки. Належну реалізацію права інтелектуальної власності на торговельні марки учасники відносин розглядають як фактор підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг, засіб захисту від недобросовісної конкуренції.

Досліджено, що торговельна марка, виникнення якої зумовлено розвитком та становленням товарного виробництва, на сьогодні є найбільш поширеним об'єктом права інтелектуальної власності як у світі, так в Україні.

Термін «торговельна марка» на сьогодні є досить вживаним у вітчизняному та міжнародному законодавстві. Однак, поряд з вказаним поняттям часто вживають терміни «знаки для товарів та послуг», «товарний знак», «торговий знак», «знак для послуг», «логотип», «бренд». На сучасному етапі розвитку відбувається активна робота законодавця щодо узгодження та застосування єдиних понять і термінологічного інструментарію в процесі регулювання суспільних відносин щодо інституту торговельної марки. Важливо, що єдність правової термінології є основою не лише для подальших досліджень науковців, а і якісною базою правозастосування теоретичних концепцій та чинних норм права.

Розкрито, що адміністративно-правові норми, які регулюють теоретичні та практичні питання реалізації права інтелектуальної власності на торговельну марку, об'єктивно виражені в законах, міжнародних договорах і підзаконних нормативно-правових актах.

Безумовно, позитивним результатом в окресленому напрямі є гармонізація законодавства України та Європейського Союзу, завдяки чому було запроваджено низку нововведень: подання заявки в електронній формі;

розширення переліку об'єктів, які не можуть отримати правову охорону; уточнення підстав для відмови у реєстрації або визнання недійсною реєстрації торговельної марки; право реєстрації колективної торговельної марки; електронне діловодство; уточнення порядку надання правової охорони за міжнародною реєстрацією (за Мадридською системою); визнання листів про згоду як належного аргументу для реєстрації торговельної марки; конкретизацію правил процедури заперечень на стадії розгляду заявки; подовження періоду невикористання торговельної марки (5 років); скорочення строку права повторної реєстрації (2 роки) тощо.

Забезпечення реалізації нововведень, якими були доповнені вітчизняні нормативно-правові акти щодо сфери реалізації права інтелектуальної власності на торговельну марку, сприятиме гармонізації законодавства України та Європейського Союзу з метою гарантування кожному реалізації та захисту прав у відносинах з органами публічної влади.

У підрозділі 2.3 «Особливості адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права на комерційну таємницю» виявлено, що інституалізація комерційної таємниці як правового явища у вітчизняній системі права пов'язана з трансформаційними процесами в економічній, правовій та соціальній сферах українського суспільства, зокрема зі становленням ринкової економіки та необхідністю врегулювання відносин між суб'єктами господарювання різноманітних форм власності в умовах конкуренції.

Опрацювання нормативно-правових джерел свідчить про певну невідповідність понятійного апарату міжнародних актів («нерозголошена інформація», «нерозкрита інформація», «секретна інформація», «ділові секрети», «виробничі секрети») та вітчизняного законодавства («комерційна таємниця»). У цьому випадку варто говорити про необхідність вироблення єдиного розуміння та уніфікованого правового регулювання для такого важливого правового засобу захисту не лише економічних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності, а й прав інших учасників правовідносин у суспільстві як у країнах Європейського Союзу, так і в Україні.

Сутність права інтелектуальної власності на комерційну таємницю полягає в створенні належних умов суб'єктам права інтелектуальної власності на комерційну таємницю для визнання інформації комерційно цінною, надання правового, організаційного й технічного захисту цій інформації та недопущення неправомірного збирання відомостей, розголошення й неправомірного використання вказаної інформації сторонніми особами.

Загалом аналіз чинного законодавства надає можливість встановити умови, за яких інформацію можна визнати комерційною таємницею: 1) інформація є секретною в тому розумінні, що вона є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які мають справу з таким видом інформації; 2) інформація повинна мати дійсну або потенційну комерційну цінність для її власників перед третіми особами (фізичними чи юридичними особами), у разі відсутності комерційної складової в невідомій інформації – вона не може бути

визнана комерційною таємницею; 3) наявність заходів (організаційного, правового чи технічного характеру), вжитих особою, яка законно контролює секретну інформацію, щодо збереження її секретності відповідно до існуючих обставин.

Встановлено особливості правової охорони комерційної таємниці, які полягають у такому. По-перше, строк охорони комерційної таємниці визначається безпосередньо власником такої інформації в кожному конкретному випадку індивідуально. По-друге, зміст комерційної таємниці обирається її власником у кожному випадку окремо з урахуванням вимог законодавства. По-третє, комерційна таємниця як об'єкт інтелектуальної власності не потребує формалізації свого статусу на рівні держави чи органу місцевого самоврядування. Рішення про визнання інформації комерційно цінною приймає власник інформації, затверджуючи такий статус власним рішенням (наказ, розпорядження, положення про комерційну таємницю). По-четверте, власнику комерційної таємниці належать усі права щодо вказаної інформації – володіння, використання та розпорядження на власний розсуд. У разі порушення правової охорони комерційної таємниці особа може бути притягнута до адміністративної, кримінальної, дисциплінарної й матеріальної відповідальності.

Неврегульованість значного кола питань стосовно комерційно цінної таємної інформації впливає на темпи інтелектуалізації економіки. На сьогодні нарізною є потреба в законі про правовий режим комерційної інформації, який би гармонійно поєднував приватноправові та публічно-правові інтереси суб'єктів суспільних відносин у контексті євроінтеграційних спрямувань.

Розділ 3 «Адміністративно-правові засади контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності» включає три підрозділи.

У підрозділі 3.1 «Поняття та види контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності» розкрито поняття контролю як соціального явища, основне призначення якого полягає в забезпеченні законності та дисципліни в суспільстві чи в певному його сегменті шляхом перевірки контролюючими органами виконання підконтрольними об'єктами нормативно встановлених положень. Завдяки контролю здійснюється реалізація принципу зворотного зв'язку в управлінні суспільними процесами, зокрема у сфері реалізації права інтелектуальної власності. Динамічні зміни у галузі інтелектуальної власності сприяють подальшому розвитку контролю, удосконаленню механізму його функціонування.

Встановлено, що розбудова української держави в умовах ринкової економіки передбачає творче переосмислення підходів до державного регулювання в багатьох сферах суспільного розвитку. Особливої уваги потребують ті сфери суспільного життя, активне становлення яких розпочалося в ринкових умовах на початку 90-х рр. ХХ ст., зокрема сфера інтелектуальної власності. За таких обставин необхідна чітка, узгоджена взаємодія органів державної влади, місцевого самоврядування та громадськості для здійснення

контролю з метою забезпечення ефективного функціонування нових видів діяльності.

З'ясовано, що сутність контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності полягає у встановленні відповідності діяльності суб'єктів права інтелектуальної власності та інших учасників правовідносин у вказаній галузі передбаченим приписам шляхом перевірки органами державної влади, відповідно до визначених повноважень, та громадськістю.

Досліджено ознаки контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності, а саме:

- основна мета контролю – забезпечення законності та дисципліни в управлінні вказаною сферою;
- здійснення контролю як органами всіх гілок влади (законодавчої, виконавчої, судової), так і громадськістю;
- формами реалізації контролю є перевірка, витребування звітів, пояснень тощо;
- систематичність та безперервність (особливо відомчий контроль);
- безперешкодне відвідування контролюючим органом об'єкта, який підлягає контролю;
- право втручання контролюючого органу в оперативну діяльність підконтрольного об'єкта;
- надання в процесі та за результатами контролю обов'язкових до виконання приписів;
- право застосовувати заходи адміністративного примусу до правопорушників.

Контроль у сфері реалізації права інтелектуальної власності можна класифікувати за різними критеріями: 1) за належністю контролюючого суб'єкта до державних або громадських структур: державний та громадський; 2) за характером організаційних зв'язків контролюючого та підконтрольного суб'єктів: внутрішній та зовнішній; 3) за черговістю проведення заходу державного контролю щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері реалізації права інтелектуальної власності: плановий та позаплановий; 4) за методами (формами) здійснення контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності: шляхом проведення перевірок діяльності суб'єктів господарювання та огляду речей; 5) за об'єктом контролю залежно від типу суб'єкта господарювання: контроль суб'єкта мікро-, малого, середнього або великого підприємництва.

У підрозділі 3.2 «Адміністративно-правові засади державного контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності» виявлено, що під адміністративно-правовими засадами державного контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності доцільно розуміти сукупність закономірностей та гарантій, що містять адміністративно-правові норми, та які регулюють відносини між органами державної влади, посадовими особами й суб'єктами права інтелектуальної власності та іншими учасниками правовідносин у

вказаній галузі щодо встановлення відповідності діяльності вказаних суб'єктів чинним правовим нормам.

Зазначено, що вчені-адміністративісти приділяють увагу такому явищу, як «державний контроль», вбачаючи в ньому одну з функцій держави, вид державної діяльності, мету чи принцип державного управління, один із способів дотримання законності й дисципліни в державному управлінні. Підтримано погляд на контроль як на комплексне, багатогранне явище, яке має багато проявів.

Метою державного контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності є підвищення ефективності державного управління у сфері інтелектуальної власності в Україні на основі спостереження, перевірки й аналізу для направлення діяльності суб'єктів та об'єктів контролю відповідно до їх завдань і приписів.

В умовах визнання пріоритету загальнолюдських цінностей державою в суспільному розвитку, зокрема у сфері інтелектуальної власності, видозмінюються й функції державного контролю. Так, державний контроль у сфері реалізації права інтелектуальної власності виконує такі основні функції: регуляторну; превентивну; охоронну; інформаційну; стимулюючу; поновлювальну.

Розглянуто види державного контролю в аспекті організаційних взаємозв'язків контролюючого суб'єкта й підконтрольного об'єкта у сфері інтелектуальної власності – зовнішній і внутрішній. Поділ досить умовний, усе залежить від масштабу системи оцінювання, однак систематизація знань про державний контроль сприяє більш досконалому його пізнанню, виявленню зв'язків між його складниками та встановленню характерних ознак.

У сфері реалізації права інтелектуальної власності зовнішній контроль, відповідно до загальноприйнятої класифікації, поділяють на парламентський, президентський та судовий, а внутрішній – на внутрішньовідомчий, міжвідомчий і надвідомчий.

Виявлено, що систему органів державного контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності становлять органи влади, для яких контроль є основним видом діяльності, а саме: Державна податкова служба України, Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, Державна інспекція енергетичного нагляду України. Найбільш поширеними формами контролю спеціалізованих органів є перевірки, інспектування, ревізії, звіти, дослідження документів за допомогою різних методів. У процесі контролю виділяють загальні методи (переконання, примусу, координації, колегіальності тощо) та спеціальні (заслуховування інформації).

Систему міжвідомчого державного контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності становлять такі органи виконавчої влади, як: Міністерство культури України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство оборони України, Національна поліція України, Служба безпеки

України, Антимонопольний комітет України, Державна митна служба України, Державна податкова служба України, Державне агентство України з питань кіно, Державна інспекція енергетичного нагляду України, Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.

Надвідомчий контроль у сфері реалізації права інтелектуальної власності здійснює Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади, який використовує такі методи в діяльності: статистичний, інформаційно-аналітичний, соціологічний, прогнозування, експертизи, моделювання, заслуховування звітів та відповідей на запитання, виїзд на об'єкт контролю для ознайомлення з фактичним станом справ.

У підрозділі 3.3 «Громадський контроль у сфері реалізації права інтелектуальної власності» розглянуто поняття, сутність, завдання, суб'єктів та інструментарій громадського контролю в означеній галузі.

Встановлено, що громадський контроль у сфері реалізації права інтелектуальної власності полягає у встановленні визначеними суб'єктами громадськості відповідності діяльності органів державної влади вимогам, передбаченим чинним законодавством, і сприянню участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики щодо інтелектуальної власності.

Особливість громадського контролю полягає в тому, що він не наділений безпосередньою можливістю застосовувати заходи примусового характеру, які можуть бути реалізовані уповноваженими суб'єктами за наслідками такого контролю в подальшому. Результати громадського контролю можуть слугувати передумовою здійснення інших видів контрольної діяльності державних органів. Законодавство визнає за громадськими організаціями у сфері інтелектуальної власності дорадчу демократію.

Виходячи з доктринального розуміння громадського контролю, суб'єктами, які здійснюють контрольні функції у сфері інтелектуальної власності, є: громадські ради, які функціонують при органах виконавчої влади у сфері інтелектуальної власності; громадські організації, що об'єднують фахівців у сфері інтелектуальної власності; організації колективного управління у сфері авторського права і суміжних прав; творчі спілки.

З'ясовано, що до завдань громадського контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності можна віднести такі: сприяння участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності; проведення громадської експертизи діяльності органів державної влади, чинних нормативно-правових актів та проєктів нормативних актів у зазначеній галузі суспільних відносин; активізація роботи громадських рад при органах виконавчої влади у сфері інтелектуальної власності; аналіз взаємодії органів виконавчої влади з громадськістю; утвердження принципів прозорості та відкритості в процесі взаємодії органів державної влади з громадськістю; інформування суспільства про врахування органами державної влади пропозицій і зауважень громадськості або про причини відмови в прийнятті думки громадськості; підготовка та обговорення пропозицій щодо

вдосконалення законодавства у сфері реалізації права інтелектуальної власності; сприяння створенню правових, організаційних, економічних засад ефективного механізму громадського контролю в означеній галузі.

Нормативно-правовий аналіз надає можливість визначити інструментарій здійснення громадського контролю: громадська експертиза діяльності органів виконавчої влади чи нормативно-правових актів; громадська антикорупційна експертиза проєктів нормативно-правових актів; консультації з громадськістю у формі публічного громадського обговорення; офлайн/онлайн наради громадських рад; офлайн/онлайн засідання робочих груп громадських рад; дискусії громадськості та представників органів державної влади; електронні консультації; інформування про діяльність; звернення громадян до органів влади. Усі форми громадського контролю пов'язані між собою, а їх комплексне застосування забезпечує ефективність контрольної діяльності.

Оцінюючи шлях становлення інституту права інтелектуальної власності, варто визнати постійне посилення ролі громадськості в здійсненні контролю за діяльністю суб'єктів правовідносин у вказаному сегменті.

Наголошено, що потребують подальшого дослідження питання форм громадського контролю, уніфікації процедури участі громадськості в нормотворчій та практичній діяльності, відповідальності органів державної влади за порушення в досліджуваній галузі державного управління. Вказані пропозиції поряд з іншими питаннями мають бути відображені в законі України про громадський контроль, потреба в якому є нагальною в умовах формування в країні інституцій публічного управління. Відтак, поєднання державного й громадського контролю зумовить належні результати та усунення негативних явищ у сфері реалізації права інтелектуальної власності.

Розділ 4 «Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері реалізації права інтелектуальної власності» включає три підрозділи.

У підрозділі 4.1 *«Загальна характеристика адміністративних правопорушень у сфері реалізації права інтелектуальної власності»* надано поняття, ознаки та особливості адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності.

Запропоновано визначення адміністративного правопорушення у сфері реалізації права інтелектуальної власності як протиправного, винного, суспільно шкідливого діяння, яке посягає на врегульовані адміністративно-правовими нормами відносини у сфері інтелектуальної власності, ветеринарно-санітарних правил і в галузі здійснення підприємницької діяльності щодо об'єктів права інтелектуальної власності та за яке законом передбачено адміністративну відповідальність.

Фактичну підставу адміністративної відповідальності становить адміністративне правопорушення, вчинене суб'єктами правовідносин у певній галузі суспільних відносин. Систему адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності формують склади проступків, передбачених ст. 51-2, 107-1, 156-3 (у частині, що стосується об'єктів інтелектуальної власності),

164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13, 164-17, 164-18 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Аналізуючи вказані норми, потрібно акцентувати увагу на тому, що вони поступово були внесені до КУпАП на шляху формування законодавства України про інтелектуальну власність з метою врегулювання суспільних відносин, спричинених використанням нових об'єктів інтелектуальної власності (інновації у виробництві, нові штами мікроорганізмів, сенсорні протези, 3D-моделювання, нові хімічні речовини, генна терапія, вдосконалені ІТ-технології) в умовах ринкової економіки та демократичної держави.

Встановлення загальної характеристики адміністративних правопорушень у сфері реалізації права інтелектуальної власності надає можливість визначити їх особливості. По-перше, чинне законодавство України передбачає наявність нормативних, фактичних та процесуальних підстав адміністративної відповідальності в разі порушення прав суб'єктів права інтелектуальної власності та інших учасників правовідносин. По-друге, систему законодавства про адміністративну відповідальність за порушення прав у сфері інтелектуальної власності становлять КУпАП, МК України та спеціальні закони, які регулюють правовідносини щодо численних об'єктів права інтелектуальної власності. По-третє, склади адміністративних проступків у вказаній галузі є: за характером заподіяної шкоди – формальні та матеріальні; залежно від внутрішньої структури – в основному, альтернативні; за ступенем суспільної шкідливості – основні та кваліфіковані; за конструкцією – бланкетні. По-четверте, порушення прав суб'єктів права інтелектуальної власності передбачає накладення штрафу з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та грошей, отриманих від її реалізації, обладнання, фільмокопій та засобів для їх виготовлення, фонограм, комп'ютерних програм, примірників аудіовізуальних творів, баз даних.

Аналіз стану адміністративно-правового регулювання сфери реалізації права інтелектуальної власності щодо правопорушень свідчить про необхідність виокремлення в окрему главу КУпАП адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Потребує розширення зміст об'єкта адміністративних правопорушень у вказаній галузі відповідно до реалій сьогодення. Потребують більш чіткої та досконалої регламентації відносини щодо створення службового об'єкта інтелектуальної власності. Актуальною залишається проблема методології адміністративно-деліктного законодавства.

У підрозділі 4.2 *«Об'єкт та об'єктивна сторона складу адміністративних правопорушень у сфері реалізації права інтелектуальної власності»* визначено об'єктивні ознаки складу адміністративного правопорушення у сфері реалізації права інтелектуальної власності, який становить сукупність передбачених нормами права ознак, достатніх і необхідних для встановлення винного, протиправного, шкідливого, караного діяння як адміністративного проступку.

Охарактеризовано загальний об'єкт адміністративних правопорушень у сфері реалізації права інтелектуальної власності, яким є суспільні відносини, які охороняються нормами адміністративного права, зокрема, відносини, що виникають у процесі реалізації права на власність, виконання ветеринарно-санітарних правил чи в підприємницькій діяльності між учасниками правовідносин.

Встановлено, що родовим об'єктом правопорушення можуть бути: об'єкти права інтелектуальної власності (ст. 51-2 КУпАП); вимоги до роботи з племінними (генетичними) ресурсами (ст. 107-1 КУпАП); порядок використання об'єктів права інтелектуальної власності в підприємницькій діяльності (ст. 156-3 (у частині, що стосується об'єктів інтелектуальної власності), 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13, 164-17, 164-18 КУпАП).

Важливо для правильної кваліфікації правопорушення у сфері реалізації права інтелектуальної власності встановлення безпосереднього об'єкта, під яким маються на увазі конкретні суспільні відносини, які охороняються адміністративною санкцією і на які посягає конкретне правопорушення. Так, безпосереднім об'єктом правопорушення, передбаченого ст. 51-2 КУпАП, є суспільні відносини, що складаються в процесі незаконного використання об'єкта права інтелектуальної власності, привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом; ст. 164-7 КУпАП – суспільні відносини, що складаються в процесі порушення умов розповсюдження і демонстрування фільмів, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів.

Визнано, що сутність об'єктивної сторони правопорушення у сфері реалізації права інтелектуальної власності полягає в тому, що вона характеризує ступінь і зміст суспільної шкідливості дії або бездіяльності особи, створюючи підстави для правильної кваліфікації діяння. Саме тому важливим є аналіз об'єктивної сторони для юридичної оцінки правопорушення.

З'ясовано, що основною ознакою об'єктивної сторони адміністративних проступків, зокрема у сфері інтелектуальної власності, є протиправне діяння, яке може бути у формі дії або бездіяльності. Стосовно досліджуваної проблематики більшість адміністративних правопорушень здійснюється шляхом дії – ст. 51-2, 107-1, 156-3 (у частині, що стосується об'єктів інтелектуальної власності), 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13, 164-17, 164-18 КУпАП. Водночас диспозиція ст. 164-17 КУпАП передбачає відповідальність за вчинення правопорушення як шляхом бездіяльності (невчинення власником вебсайту, постачальником послуг хостингу передбачених законодавством про авторське право і суміжні права дій щодо унеможливлення доступу користувачів мережі Інтернет до об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, ненадання або несвоєчасне надання відповіді на заяву суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав власником вебсайту, постачальником послуг хостингу, нерозміщення власниками вебсайтів,

постачальниками послуг хостингу на власних вебсайтах, в публічних базах даних записів про доменні імена (WHOIS) достовірної інформації про себе), так і шляхом активної поведінки особи (наведення завідомо недостовірних відомостей у відповіді на заяву суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав, власником вебсайту, постачальником послуг хостингу).

Склади адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності переважно альтернативні, описують кілька діянь у межах однієї норми права. Так, однозначний склад правопорушення, який передбачає ознаки одного діяння, містить ст. 164-18 КУпАП – наведення особою завідомо недостовірної інформації щодо наявності авторського права і (або) суміжного права у заяві про припинення порушень авторського права і (або) суміжних прав з використанням мережі Інтернет, направлений відповідно до законодавства про авторське право і суміжні права.

Зазначено, що склади правопорушень формальні, вони не містять положень про шкідливі наслідки й відповідальність суб'єкта настає за вчинення діяння. Законодавець сформулював диспозицію ст. 51-2 КУпАП без зазначення шкідливих наслідків, водночас до ст. 176, 177, 229 КК України включено положення про розмір шкоди.

Факультативні ознаки об'єктивної сторони складів адміністративних правопорушень надають можливість правильно кваліфікувати протиправне діяння. Законодавець щодо сфери інтелектуальної власності включив безпосередньо в конструкцію правових норм певні факультативні ознаки правопорушень. Так, час вчинення правопорушення містить ч. 1 ст. 164-17 КУпАП, вказуючи на несвоєчасне надання відповіді на заяву суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав власником вебсайту, постачальником послуг хостингу, наведення завідомо недостовірних відомостей у відповіді на заяву суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав.

У підрозділі 4.3 «Суб'єкт та суб'єктивна сторона складу адміністративних правопорушень у сфері реалізації права інтелектуальної власності» проаналізовано та узагальнено суб'єктивні ознаки складу правопорушень у вказаній галузі.

Встановлено, що загальним суб'єктом складу адміністративних правопорушень у сфері реалізації права інтелектуальної власності, згідно з чинним КУпАП, є фізична осудна особа, яка досягла на момент вчинення правопорушення шістнадцятирічного віку. Спеціальним суб'єктом складу правопорушень є суб'єкти господарської діяльності (фізичні особи-підприємці та юридичні особи) в разі порушення положень ст. 51-2, 107-1, 156-3 (у частині, що стосується об'єктів інтелектуальної власності), 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13, 164-17 КУпАП.

Результати дослідження суб'єктивної сторони вказують, що у сфері реалізації права інтелектуальної власності протиправні діяння, передбачені ст. 51-2, 107-1, 156-3 (у частині, що стосується об'єктів інтелектуальної

власності), 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13, 164-17 КУпАП, можуть бути вчинені лише умисно.

Виявлено, що факультативними ознаками адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності є мотив і мета. Усі правопорушення у сфері інтелектуальної власності є умисними й передбачають наявність мети, хоча склади лише окремих правопорушень визначають її як обов'язкову ознаку суб'єктивної сторони. У диспозиціях статей КУпАП, які передбачають відповідальність за порушення в галузі інтелектуальної власності, не вказано мотиви протиправних діянь, відтак вони можуть бути різними, але переважають корисливі мотиви.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження, виконане на основі аналізу нормативно-правових актів, зокрема перспективного законодавства, результатів правозастосовної практики, осмислення наукових праць з різних галузей правової науки, дало змогу встановити правову сутність адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності та сформулювати пропозиції, спрямовані на вдосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності та практики його застосування.

1. Встановлено, що адміністративно-правове регулювання є одним із видів галузевого правового регулювання, заснованим на дії адміністративного права й комплексу адміністративно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється впорядкування суспільних відносин. Виявлено, що адміністративно-правове регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності є процесом застосування сукупності правових засобів органами публічної влади до суб'єктів права інтелектуальної власності та інших учасників правовідносин у зазначеній сфері з метою впорядкування суспільних відносин.

Аргументовано, що виявлення сутності адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності дає змогу оптимізувати механізми правового регулювання й управління в цій сфері, що має стимулювати суб'єктів права інтелектуальної власності на створення якісних продуктів інтелектуальної творчої діяльності, які затребувані сучасним суспільством, а також захищати права учасників правовідносин у сфері реалізації права інтелектуальної власності.

2. Розкрито історико-правову природу регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності. Розглянуто генезис становлення адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності залежно від рівня розвитку й взаємодії правових та організаційних гарантій вказаного процесу в Україні з виділенням чотирьох етапів на підставі опрацювання різноманітних джерел. Історія розвитку адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права

інтелектуальної власності в Україні характеризується проєвропейським виміром, якому притаманні прогресивність, поступальність, бажання реформування з урахуванням передового світового досвіду, дискусійність щодо вибору системи управління та суперечливість законодавства. Євроінтеграційні процеси в країні, інтелектуалізація економіки, широке застосування продуктів права інтелектуальної власності в усіх сферах суспільного життя вимагають комплексного підходу до вдосконалення регулювання правовідносин у сфері реалізації права інтелектуальної власності.

3. Охарактеризовано правові засади адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності, які встановлюють найважливіші закономірності та гарантії, передбачені чинними нормами права, що регулюють відносини між суб'єктами в процесі використання, виконання й застосування права інтелектуальної власності.

Законодавство України з інтелектуальної власності потребує подальшої розбудови, оновлення, збалансованості, гармонізації з міжнародно-правовими нормами та стандартами. Здійснення якісних правових, інституційних, організаційних, управлінських перетворень у сфері інтелектуальної власності в контексті євроінтеграційних вимог на основі визнання людини найвищою соціальною цінністю сприятиме становленню України як держави із сильною економікою та з передовими інноваціями.

Розроблено пропозиції з удосконалення законодавства у сфері реалізації права інтелектуальної власності на основі оновленої доктрини адміністративного права. Обґрунтовано необхідність прийняття окремого кодифікованого акта для врегулювання відносин у досліджуваній сфері – *Кодексу України про інтелектуальну власність*, який би поєднував норми, які визначають правові та організаційні засади реалізації права інтелектуальної власності, основні принципи і порядок здійснення державного управління у сфері інтелектуальної власності. Структурно Кодекс про інтелектуальну власність має містити такі розділи:

Розділ 1. Загальні положення (визначення термінів, законодавство про інтелектуальну власність, сфера дії Кодексу)

Розділ 2. Управління сферою інтелектуальної власності (органи, які здійснюють управління у сфері, повноваження центрального органу виконавчої влади та Національного органу інтелектуальної власності)

Розділ 3. Статус суб'єктів права інтелектуальної власності та інших учасників відносин (загальні вимоги, види суб'єктів права інтелектуальної власності та інших учасників відносин, їх права та обов'язки)

Розділ 4. Об'єкти права інтелектуальної власності (загальний перелік та вимоги, службові твори, сирітські твори)

Розділ 5. Державна реєстрація права інтелектуальної власності (регулювання процедури реєстрації, експертиза, право на оскарження)

Розділ 6. Державний контроль у сфері інтелектуальної власності (органи, які здійснюють контроль, принципи та заходи державного контролю)

*Розділ 7. Громадський контроль у сфері інтелектуальної власності**Розділ 8. Заключні положення*

4. Встановлено, що правовий статус є універсальною комплексною категорією, яка має чітку структуру та встановлює положення кожного суб'єкта в системі правовідносин. Під адміністративно-правовим статусом особи потрібно розуміти комплекс прав і обов'язків, передбачених нормами адміністративного права, у сфері публічного управління.

З'ясовано, що суб'єктами права інтелектуальної власності є творець (творці) та особи, які набули цього статусу шляхом державної реєстрації права на об'єкт права інтелектуальної власності, та інші особи, які набули права в результаті правонаступництва. Від суб'єктів права інтелектуальної власності варто відрізняти учасників відносин у сфері реалізації права інтелектуальної власності, до яких в узагальненому вигляді варто віднести Міністерство економіки України, Національний орган інтелектуальної власності, державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (виконує функції Національного органу інтелектуальної власності), Міністерство культури України, представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених), державних інспекторів із питань інтелектуальної власності та суд. Вказані суб'єкти є учасниками правовідносин у сфері інтелектуальної власності, однак, реалізуючи передбачені правовими нормами для кожного повноваження, не набувають статусу суб'єкта права інтелектуальної власності. Отже, коло суб'єктів відносин у сфері реалізації права інтелектуальної власності значно ширше.

5. З'ясовано, що розвиток адміністративно-правового регулювання у сфері авторського права як одного з інститутів права інтелектуальної власності в умовах євроінтеграційних процесів зумовлює необхідність адаптації українського законодавства до норм Європейського Союзу, а також імплементації нових правових категорій.

Зміст адміністративно-правового регулювання у сфері авторського права полягає у впорядкуванні публічних відносин у зазначеному інституті права інтелектуальної власності між органами публічної влади й суб'єктами авторського права та іншими учасниками правовідносин у цій сфері за допомогою сукупності правових засобів.

Запропоновано доповнити ч. 3 ст. 22 «Вільне відтворення бібліотеками та архівами примірників твору репрографічним способом» Закону України «Про авторське право і суміжні права»: 3) *якщо це твори, правовласники яких невідомі (сирітські твори)*. Також доповнити ч. 3 ст. 23 «Вільне відтворення примірників твору для навчання» того ж Закону: 3) *якщо це твори, правовласники яких невідомі (сирітські твори)*.

6. Визначено, що адміністративно-правові норми, які регулюють теоретичні та практичні питання реалізації права інтелектуальної власності на торговельну марку, об'єктивно виражені в законах, міжнародних договорах і підзаконних нормативно-правових актах.

З'ясовано, що цілісність адміністративно-правового регулювання сьогодні проходить етап становлення, та все ж зберігаються неузгодженість понятійно-категоріального апарату, суперечливість норм права і актів законодавства. В умовах виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції в частині узгодження вимог чинного законодавства України щодо торговельних марок із правом Європейського Союзу підвищуються вимоги до вироблення рекомендацій стосовно подальшого зближення правового регулювання торговельних марок з європейськими стандартами та вимогами.

Нагальною проблемою адміністративного права залишається розробка юридичною наукою основоположних понять, юридичних конструкцій основних категорій та їх належне застосування в нормативно-правових актах. Забезпечення реалізації нововведень, якими були доповнені вітчизняні нормативно-правові акти щодо сфери реалізації права інтелектуальної власності на торговельну марку, сприятиме гармонізації законодавства України та Європейського Союзу з метою гарантування кожному реалізації та захисту прав у відносинах з органами публічної влади.

7. Процес удосконалення адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності супроводжується систематизацією розпорошених правових норм, оновленням доктринальних засад вітчизняного права в контексті євроінтеграційних вимог, узагальненням наукових теорій і трансформацією їх у площину чинного законодавства щодо комерційно цінної таємної інформації, що знайшло відображення в положеннях ЦК України та ГК України.

Визначено, що законодавство в Україні про комерційну таємницю не сформовано остаточно, тривають пошуки науковців з метою розроблення проекту та прийняття відповідного закону. Мета вдосконалення адміністративно-правового регулювання комерційної таємниці полягає в збереженні такого явища, як комерційна таємниця, у зв'язку з тим, що сучасне європейське законодавство надає перевагу регулюванню ноу-хау, відмовляючись від поняття «комерційна таємниця». Саме для цього триває пошук вироблення та закріплення в законодавстві надійного адміністративно-правового механізму, який би дав змогу суб'єктам права інтелектуальної власності зберегти комерційну таємницю й не дозволив нею незаконно скористатися без згоди власника.

8. Встановлено, що контроль у сфері реалізації права інтелектуальної власності полягає у встановленні відповідності діяльності суб'єктів права інтелектуальної власності та інших учасників правовідносин у вказаній галузі передбаченим приписам шляхом перевірки органами державної влади, відповідно до визначених повноважень, та громадськістю.

За методами (формами) контроль у сфері реалізації права інтелектуальної власності здійснюється шляхом проведення перевірок діяльності суб'єктів господарювання. Однак поряд з контролем передбачено використання й нагляду шляхом огляду речей в установленому законом порядку.

Контроль має гармонізувати відносини між суб'єктами правовідносин у сфері інтелектуальної власності. Цілі, мета, принципи та їх практична реалізація формують механізм контролю, який включає, зокрема об'єкти, суб'єкти, технології та засоби контролю.

Визначено, що метою контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності є: 1) встановлення об'єктивної інформації про діяльність, що провадиться суб'єктом господарювання у сфері інтелектуальної власності; 2) застосування заходів для припинення незаконного розміщення об'єктів авторського права і (або) суміжних прав в інтернеті та незаконного обігу товарів, вироблених з порушенням прав інтелектуальної власності, зокрема вилучення з обігу контрафактних примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, вироблених чи імпортованих з порушенням вимог законодавства, а також обладнання і сировини для вироблення лазерних систем зчитування і матриць; 3) запобігання правопорушенням у сфері інтелектуальної власності суб'єктом господарювання шляхом перевірки наявності договорів, укладених відповідно до вимог чинного законодавства, на виробництво продуктів – результатів інтелектуальної діяльності, документів складського та бухгалтерського обліку щодо відповідного виду діяльності; 4) встановлення причин вчинення правопорушення суб'єктом господарювання у сфері інтелектуальної власності; 5) видання обов'язкових для виконання приписів щодо усунення порушень законодавства суб'єктами господарювання у сфері інтелектуальної власності; 6) застосування до правопорушників у сфері інтелектуальної власності спеціальних заходів, передбачених законодавством.

За методами (формами) контроль у сфері реалізації права інтелектуальної власності здійснюється шляхом проведення перевірок діяльності суб'єктів господарювання, поряд з контролем передбачено використання й нагляду шляхом огляду речей.

9. Розкрито адміністративно-правові засади державного контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності як комплексного, багатогранного явища. Підкреслено, що під адміністративно-правовими засадами державного контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності доцільно розуміти сукупність закономірностей та гарантій, що містять адміністративно-правові норми, які регулюють відносини між органами державної влади, посадовими особами й суб'єктами права інтелектуальної власності та іншими учасниками правовідносин у вказаній галузі щодо встановлення відповідності діяльності вказаних суб'єктів чинним правовим нормам.

Визначено, що метою державного контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності є підвищення ефективності державного управління у сфері інтелектуальної власності в Україні на основі спостереження, перевірки й аналізу для направлення діяльності суб'єктів та об'єктів контролю відповідно до їх завдань і приписів.

Виявлено, що з погляду організаційних взаємозв'язків контролюючого суб'єкта й підконтрольного об'єкта внутрішній контроль у сфері інтелектуальної власності поділяється на зовнішній (парламентський, президентський та судовий) і внутрішній (внутрішньовідомчий, міжвідомчий та надвідомчий).

10. Охарактеризовано стан громадського контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності та підкреслено, що в умовах удосконалення сфери інтелектуальної власності й формування громадянського суспільства в Україні поглибленого дослідження потребують питання участі громадськості в процесах контролю в усіх сегментах суспільного життя, зокрема у вказаній сфері.

Громадський контроль у сфері інтелектуальної власності є діяльністю суб'єктів громадськості щодо встановлення відповідності діяльності органів державної влади вимогам, передбаченим чинним законодавством, і сприяння участі громадськості у формуванні та реалізації публічного управління в означеній сфері.

Суб'єктами, які здійснюють контрольні функції у сфері інтелектуальної власності, є: громадські ради, які функціонують при органах виконавчої влади у сфері інтелектуальної власності; громадські організації, що об'єднують фахівців у сфері інтелектуальної власності; організації колективного управління у сфері авторського права і суміжних прав; творчі спілки.

Визначено, що формами громадського контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності є: громадська експертиза діяльності органів виконавчої влади чи нормативно-правових актів; громадська антикорупційна експертиза проєктів нормативно-правових актів; консультації з громадськістю у формі публічного громадського обговорення; офлайн/онлайн наради громадських рад; офлайн/онлайн засідання робочих груп громадських рад; дискусії громадськості і представників органів державної влади; електронні консультації; інформування про діяльність; звернення громадян до органів влади.

Громадський контроль потребує подальшого розвитку. У запропонованій концепції Кодексу України про інтелектуальну власність окремо виділено розділ «Громадський контроль у сфері права інтелектуальної власності».

11. Надано загальну характеристику адміністративним правопорушенням у сфері реалізації права інтелектуальної власності. Визначено, що серед важливих завдань реформування адміністративного права – вдосконалення теоретичних та практичних підходів щодо такого правового явища, як адміністративне правопорушення. У межах зазначених перспектив у контексті євроінтеграційних процесів особливого значення набуває питання встановлення основних характеристик адміністративних правопорушень у сфері реалізації права інтелектуальної власності для вдосконалення механізму запобігання й захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Досліджено, що систему адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності становлять склади проступків, передбачених ст. 51-2, 107-1, 156-3 (у частині, що стосується об'єктів інтелектуальної власності), 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13, 164-17, 164-18 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Встановлено, що вдосконалення інституту адміністративної відповідальності та її застосування за порушення права інтелектуальної власності, поряд з іншими умовами, забезпечить використання результатів інтелектуальної діяльності як стратегічного ресурсу в системі формування національного багатства та підвищення конкурентоспроможності економіки країни, прискорення інноваційного розвитку й інтеграції України в міжнародний економічний простір.

З'ясовано, що склади правопорушень у сфері інтелектуальної власності розміщені в главах 6, 9 і 12 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Обґрунтовано необхідність виокремлення складів адміністративних правопорушень, що посягають на інтелектуальну власність, в окрему главу КУпАП – 6-1 *«Адміністративні правопорушення у сфері реалізації права інтелектуальної власності»*, в якій мають бути розміщені склади правопорушень у сфері реалізації права інтелектуальної власності, передбачені ст. 51-2, 107-1, 156-3 (у частині, що стосується об'єктів інтелектуальної власності), 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13, 164-17, 164-18 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

12. Визначено об'єкт та об'єктивну сторону складу адміністративних правопорушень у сфері реалізації права інтелектуальної власності. З'ясовано, що загальним об'єктом складу адміністративних правопорушень у вказаній сфері є суспільні відносини, які охороняються нормами адміністративного права, зокрема, це можуть бути відносини, що виникають у процесі реалізації права на власність, виконання ветеринарно-санітарних правил чи в підприємницькій діяльності.

Родовим об'єктом правопорушення можуть бути: об'єкти права інтелектуальної власності; вимоги до роботи з племінними (генетичними) ресурсами; порядок використання об'єктів права інтелектуальної власності в підприємницькій діяльності.

Дослідивши об'єктивну сторону складу адміністративних правопорушень у сфері реалізації права інтелектуальної власності, можна зробити висновок, що більшість правопорушень здійснюється шляхом дії.

13. Встановлено, що загальним суб'єктом складу адміністративних правопорушень у сфері реалізації права інтелектуальної власності, згідно із чинним КУпАП, є фізична осудна особа, яка досягла на момент вчинення правопорушення шістнадцятирічного віку. Спеціальним суб'єктом складу правопорушень є суб'єкти господарської діяльності (фізичні особи – підприємці та юридичні особи).

Факультативними ознаками правопорушень у вказаній сфері є мотив і мета. Усі правопорушення у сфері інтелектуальної власності (ст. 51-2, 107-1, 156-3 (у частині, що стосується об'єктів інтелектуальної власності), 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13, 164-17, 164-18 КУпАП) вчиняються умисно й передбачають наявність мети, хоча склади лише окремих правопорушень визначають її як обов'язкову ознаку суб'єктивної сторони. У диспозиціях названих статей КУпАП не вказано мотиви протиправних діянь, вони можуть бути різними, але переважають корисливі мотиви.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації, що висвітлюють основні наукові результати дисертації

Монографії

1. Капітаненко Н. П. Адміністративно-правове регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності: стан, проблеми, перспективи : монографія. Одеса : Гельветика, 2021. 412 с.

2. Капітаненко Н. П. Комерційна таємниця: історико-правовий аспект. *Information aspects of socio-economic systems' development : monograph / Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts Katowice School of Technology.* Katowice : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach, 2016. С. 324–332.

3. Капітаненко Н. П. Захист комерційної таємниці суб'єкта господарювання в умовах ринкових правовідносин. *Сучасні тенденції та перспективи формування нової траєкторії україно-польського співробітництва в умовах євроінтеграції* : монографія / заг. ред. проф. Н. Метеленко, Г. Макушинської. Запоріжжя : ЗДІА, 2018. С. 66–78.

Статті в наукових фахових виданнях України

4. Капітаненко Н. П. Особливості адміністративної відповідальності за порушення авторського права і суміжних прав. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2015. № 6. С. 114–117. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2015/34.pdf.

5. Капітаненко Н. П. Адміністративно-правовий захист авторських прав: стан законодавства. *Право і суспільство.* 2017. № 3. С. 129–134.

6. Капітаненко Н. П. Комерційна таємниця як об'єкт інтелектуальної власності. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* 2017. № 3. С. 47–50.

7. Капітаненко Н. П. Підстави адміністративної відповідальності за порушення прав у сфері інтелектуальної власності. *Право і суспільство.* 2018. № 4. С. 161–166.

8. Капітаненко Н. П. Адміністративна відповідальність за отримання, використання та розголошення комерційної таємниці за ч. 3 ст. 164-4 КУпАП. *Підприємництво, господарство і право.* 2019. № 5. С. 147–150.

9. Капітаненко Н. П. Особливості адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності. *Правові новели*. 2019. Вип. 7. Т. 2. С. 69–75.

10. Капітаненко Н. П. Історико-правова природа регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 1 (26). С. 151–155.

11. Капітаненко Н. П. Генезис адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 8. С. 275–279.

12. Капітаненко Н. П. Правові засади адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 2. Т. 2. С. 38–42. URL: http://pjuv.nuoua.od.ua/v2-2_2019/10.pdf.

13. Капітаненко Н. П. Адміністративно-правовий статус суб'єктів у сфері реалізації права інтелектуальної власності. *Право і суспільство*. 2020. № 3. Ч. 2. С. 46–52. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/3-2_2020/10.pdf.

14. Капітаненко Н. П. Особливості адміністративно-правового статусу державного інспектора з питань інтелектуальної власності. *Право та державне управління*. 2021. № 1. С. 83–91.

15. Капітаненко Н. П. Контроль у сфері реалізації права інтелектуальної власності: поняття та види. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. Т. 2. С. 45–48. URL: http://lsej.org.ua/3-2_2020/13.pdf.

16. Капітаненко Н. П. Державний контроль у сфері реалізації права інтелектуальної власності: адміністративно-правові засади. *Право і суспільство*. 2020. № 6. Т. 2. С. 165–173.

17. Капітаненко Н. П. Адміністративно-правові засади державного внутрішнього контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2021. № 1. С. 101–108.

18. Капітаненко Н. П. Громадський контроль у сфері реалізації права інтелектуальної власності. *Правові новели*. 2021. № 13. С. 150–159.

19. Капітаненко Н. П. Адміністративні правопорушення у сфері реалізації права інтелектуальної власності: загальна характеристика. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 1. С. 370–374. URL: http://lsej.org.ua/1_2021/95.pdf.

20. Капітаненко Н. П. Об'єктивна сторона складу адміністративного правопорушення у сфері реалізації права інтелектуальної власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 4. С. 681–684. URL: http://lsej.org.ua/4_2021/171.pdf.

21. Капітаненко Н. П. Актуальні питання встановлення суб'єкта та суб'єктивної сторони складу адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності. *Приватне та публічне право*. 2021. № 1. С. 88–95.

22. Капітаненко Н. П. Особливості адміністративно-правового регулювання у сфері авторського права. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2021. № 2. С. 59–66.

23. Капітаненко Н. П. Адміністративно-правове регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності на торговельну марку: основні аспекти. *Правова позиція*. 2021. № 1 (30). С. 130–136.

Стаття в зарубіжному періодичному науковому виданні

24. Капітаненко Н. П. Роль общественного контролю в сфере интеллектуальной собственности в Украине. *Management. Business. Technologies-innovation. Trends and challenges. Scientific articles. Lietuvos sporto universitetas (Lithuania)*. 2021. P. 140–148.

Публікації, що додатково відображають наукові результати дисертації та засвідчують обов'язкову апробацію матеріалів дисертації

Матеріали конференцій

25. Капітаненко Н. П. Адміністративна відповідальність за порушення у сфері авторського права. *Законодавство України: історія розвитку, соціальна обумовленість, якість, застосування та вдосконалення* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 4–5 грудня 2015 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. С. 136–138.

26. Капітаненко Н. П. Законодавство України про комерційну таємницю: шляхи вдосконалення. *Правова реформа в сучасних умовах: досягнення і перспективи* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, Нац. авіац. ун-т, 26 лютого 2016 р. Тернопіль : Вектор, 2016. Т. II. С. 85–87.

27. Капітаненко Н. П. До питання конструкції правової категорії «комерційна таємниця». *Інформація та бізнес: економічні аспекти моделювання* : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (ЗДІА, 16 листопада 2016 р.). Запоріжжя : ЗДІА, 2016. С. 161–163.

28. Капітаненко Н. П. Адміністративно-правовий захист авторських прав: стан законодавства України. *Актуальні проблеми державно-правового розвитку України в контексті інтеграційних процесів* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 10-річчю Ін-ту управління та права ЗНТУ, м. Запоріжжя, 20 травня 2017 р. : в 2 т. / редкол.: С. К. Бостан, Р. М. Максакова, Т. Є. Леоненко. Запоріжжя : Просвіта, 2017. Т. 1. С. 306–308.

29. Капітаненко Н. П. Правовий режим комерційної таємниці підприємства: євроінтеграційний вимір. *Економічні, соціальні та інформаційні аспекти європейських інтеграційних процесів* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. семінару, 18–20 березня 2019 р. Київ : Навч.-наук. ін-т менеджменту та психології ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2019. С. 32–37. URL: <http://umo.edu.ua/materiali-konferencij-nimp>.

30. Капітаненко Н. П. До питання правового статусу представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного). *Економіка та*

менеджмент у період цифрової трансформації бізнесу, суспільства і держави : матеріали Ювілейної Міжнар. наук.-практ. конф. (28–29 травня 2020 р., м. Запоріжжя) / наук. ред. Н. Г. Метеленко. Запоріжжя : ЗНУ Інженер. ін-т, 2020. С. 418–421.

31. Капітаненко Н. П. Державний інспектор з питань інтелектуальної власності як суб'єкт правовідносин у сфері реалізації права інтелектуальної власності. *Біоекономіка як ключовий фактор розвитку виробництва та екологізації промислового регіону* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (26–27 листопада 2020 р., м. Запоріжжя) / наук. ред. Н. Г. Метеленко. Запоріжжя : ЗНУ Інженер. навч.-наук. ін-т, 2020. С. 399–402.

32. Капітаненко Н. П. Комерційна таємниця промислових підприємств в умовах ринкових відносин. *Європейський вектор модернізації інженерної та економіко-управлінської освіти в умовах сталого розвитку промислового регіону* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (27–28 травня 2021 р., м. Запоріжжя) / наук. ред. Н. Г. Метеленко. Запоріжжя : ЗНУ Інженер. навч.-наук. ін-т, 2021. С. 283–286.

33. Капітаненко Н. П. Защита авторского права в Украине. *Management, Business, Technologies-innovation: Trends and Challenges* : International scientific-practical conference, 20–21 of May. Marijampole, Lithuania, 2021. P. 28.

Навчальні видання

34. Капітаненко Н. П. Інтелектуальна власність : навч.-метод. посіб. для магістрів галузі знань «Управління та адміністрування» всіх форм навчання Запоріз. держ. інж. акад. Запоріжжя : ЗДІА, 2017. 48 с.

35. Капітаненко Н. П. Патентування та захист авторських прав : навч.-метод. посіб. для студентів ЗДІА галузі знань «Автоматизація та приладобудування» всіх форм навчання. Запоріжжя : ЗДІА, 2018. 130 с.

36. Капітаненко Н. П. Інтелектуальна власність : навч.-метод. посіб. для магістрів ЗДІА всіх форм навчання. Запоріжжя : ЗДІА, 2018. 52 с.

Свідоцтва про реєстрацію авторського права

37. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 106039 – стаття «Генезис адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності». *Бюлетень «Авторське право і суміжні права»*. 2021. № 66.

38. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 106630 – стаття «Адміністративно-правові засади державного внутрішнього контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності». *Бюлетень «Авторське право і суміжні права»*. 2021. № 66.

АНОТАЦІЯ

Капітаненко Н. П. Адміністративно-правове регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2021.

Досліджено адміністративно-правове регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності, сутність якого полягає в послідовному, результативному, нормативно-організаційному використанні адміністративно-правових засобів органами публічної влади для забезпечення упорядкування, реалізації та захисту прав учасників правовідносин. Надано історико-правову характеристику адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності з визначенням та обґрунтуванням періодизації вказаного процесу в незалежній Україні.

Охарактеризовано нормативно-правові засади адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності, яке проходить етап пошуку балансу приватно-правових та публічно-правових інтересів як у соціальній практиці, так і в правовому регулюванні для гармонійного розвитку суспільства. Встановлено систему й адміністративно-правовий статус суб'єктів відносин у сфері реалізації права інтелектуальної власності в умовах гармонізації законодавства України та Європейського Союзу в зазначеній сфері.

З'ясовано та розкрито особливості адміністративно-правового регулювання щодо авторського права, у сфері реалізації права інтелектуальної власності на торговельну марку та комерційну таємницю, зміст якого полягає у впорядкуванні публічних відносин стосовно вказаних об'єктів права інтелектуальної власності між органами публічної влади й суб'єктами права інтелектуальної власності та іншими учасниками правовідносин за допомогою сукупності правових засобів.

Визначено поняття контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності, сутність якого полягає у встановленні відповідності діяльності суб'єктів права інтелектуальної власності та інших учасників правовідносин у вказаній галузі передбаченим приписам шляхом перевірки органами державної влади, відповідно до визначених повноважень, та громадськістю. З'ясовано види контролю, розкрито адміністративно-правові засади державного контролю та охарактеризовано стан громадського контролю у сфері реалізації права інтелектуальної власності.

Розкрито загальну характеристику та встановлено особливості адміністративних правопорушень у сфері реалізації права інтелектуальної власності. Встановлено й розкрито об'єктивні та суб'єктивні ознаки адміністративних правопорушень у вказаній сфері.

Надано пропозиції з удосконалення законодавства у сфері реалізації права інтелектуальної власності.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, право інтелектуальної власності, реалізація права, адміністративно-правовий статус, суб'єкти та об'єкти права інтелектуальної власності, контроль, адміністративні правопорушення, адміністративна відповідальність, склад адміністративного правопорушення.

АННОТАЦІЯ

Капитаненко Н. П. Административно-правовое регулирование в сфере реализации права интеллектуальной собственности. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Классический приватный университет. Запорожье, 2021.

Исследовано административно-правовое регулирование в сфере реализации права интеллектуальной собственности, сущность которого заключается в последовательном, результативном нормативно-организационном использовании административно-правовых средств органами публичной власти для обеспечения упорядочения, реализации и защиты прав участников правоотношений. Предоставлена историко-правовая характеристика административно-правового регулирования в сфере реализации права интеллектуальной собственности с определением и обоснованием периодизации указанного процесса в независимой Украине.

Охарактеризованы нормативно-правовые основы административно-правового регулирования в сфере реализации права интеллектуальной собственности, которое проходит этап поиска баланса частно-правовых и публично-правовых интересов как в социальной практике, так и в правовом регулировании для гармоничного развития общества. Установлены система и административно-правовой статус субъектов отношений в сфере реализации права интеллектуальной собственности в условиях гармонизации законодательства Украины и Европейского Союза в указанной сфере.

Выявлены и раскрыты особенности административно-правового регулирования авторского права, в сфере реализации права интеллектуальной собственности на торговую марку и коммерческую тайну, смысл которого заключается в упорядочении общественных отношений относительно указанных объектов права интеллектуальной собственности между органами публичной власти и субъектами права интеллектуальной собственности и другими участниками правоотношений посредством совокупности правовых средств.

Определено понятие контроля в сфере реализации права интеллектуальной собственности, сущность которого заключается в установлении соответствия деятельности субъектов права интеллектуальной

собственности и других участников правоотношений в указанной области предусмотренным предписаниям путем проверки органами государственной власти, в соответствии с установленными полномочиями, и общественностью. Выявлены виды контроля, раскрыты административно-правовые основы государственного контроля и охарактеризовано состояние общественного контроля в сфере реализации права интеллектуальной собственности.

Дана общая характеристика и установлены особенности административных правонарушений в сфере реализации права интеллектуальной собственности. Установлены и раскрыты объективные и субъективные признаки административных правонарушений в указанной сфере.

Даны предложения по совершенствованию законодательства в сфере реализации права интеллектуальной собственности.

Ключевые слова: административно-правовое регулирование, право интеллектуальной собственности, реализация права, административно-правовой статус, субъекты и объекты права интеллектуальной собственности, контроль, административные правонарушения, административная ответственность, состав административного правонарушения.

SUMMARY

Kapitanenko N. P. Administrative and legal regulation in the field of intellectual property right implementation. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis for a Doctoral Degree in Law Sciences on a specialty 12.00.07 – administrative law and process; financial law; information law. – Classic Private University, Zaporizhzhia, 2021.

The thesis researches the administrative and legal regulation in the field of intellectual property right implementation, the essence of which is the consistent, effective, regulatory and organizational use of administrative and legal means by public authorities to ensure order, implementation and protection of the rights of legal relations' participants. The thesis also provides a historical and legal characteristic of administrative and legal regulation in the field of intellectual property right implementation with the definition and grounding of the periodization of this process in independent Ukraine.

The thesis characterizes the normative and legal fundamentals of administrative and legal regulation in the field of intellectual property right implementation, which passes the stage of search of balance of private-legal and public-legal interests both in social practice and in legal regulation for harmonious development of society. The thesis specifies the system, as well as administrative and legal status of the subjects of relations in the field of intellectual property right implementation in terms of harmonization of the legislation of Ukraine and the European Union in this area.

The thesis clarifies and develops the features of administrative and legal regulation of copyright, in the field of implementation of intellectual property right to trademark and trade secret, the content of which is to regulate public relations considering these objects of intellectual property right between public authorities and subjects of intellectual property right and other participants in legal relations through a set of legal remedies.

The thesis defines the concept of control in the field of intellectual property right implementation, the essence of which is to establish compliance with the activities of subjects of intellectual property right and other participants of legal relations in this area to the prescribed requirements through inspection by public authorities, in accordance with certain powers, and by the public. The thesis clarifies the types of control, develops the administrative and legal principles of state control and describes the state of public control in the field of intellectual property right implementation.

The thesis develops the general characteristics and defines features of administrative offenses in the field of intellectual property right implementation. The thesis identifies and develops the objective and subjective features of administrative offenses in this area.

The thesis provides offers for improving the legislation in the field of intellectual property right implementation.

Key words: administrative and legal regulation, intellectual property right, right implementation, administrative and legal status, subjects and objects of intellectual property right, control, administrative offenses, administrative liability, body of administrative offense.

КАПІТАНЕНКО НАТАЛІЯ ПЕТРІВНА

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
У СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук

Підписано до друку 18.08.2021.

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура Times.

Умовн.-друк. арк. 1,8. Обл.-вид. арк. 1,8. Тираж 150 пр. Зам. № 23-2021/21АБ.

Видавець та виготовлювач
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70Б

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК, № 3321 від 25.11.2008